

**UNDERVISNINGS
MINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Samfundsfag A

Studentereksamen

Gammel ordning

2. del
kl. 10.00-15.00

Torsdag den 23. maj 2019
kl. 9.00 - 15.00

En anden verden?

Opgavernes spørgsmål *med* bilag.

Dette opgavesæt består af en fællesdel og tre delopgaver.

Fællesdelens to spørgsmål (1a og 1b) skal **begge** besvares.

Af de tre delopgaver (A, B og C) skal du vælge **én** til besvarelse.

Ved bedømmelsen af besvarelsen vejer alle 3 spørgsmål (spørgsmål 1, 2 og 3) lige meget.

Det betyder, at fællesdelen (samlet) vejer cirka $1/3$ og delopgaven cirka $2/3$.

EN ANDEN VERDEN?

Fællesdel

Besvarelsene af opgaverne 1a og 1b må samlet maksimalt fylde 700 ord.

- 1a. Opstil tre hypoteser, der kan forklare de sammenhænge mellem partivalg og holdning til økonomisk vækst og miljø, der kommer til udtryk i tabel 1.
Hver hypotese skal understøttes af en faglig begrundelse.

Tabel 1. Danskernes holdning til om økonomisk vækst bør sikres, selv hvis det er i strid med miljøinteresser. Fordelt på partivalg. 2015. Procent.

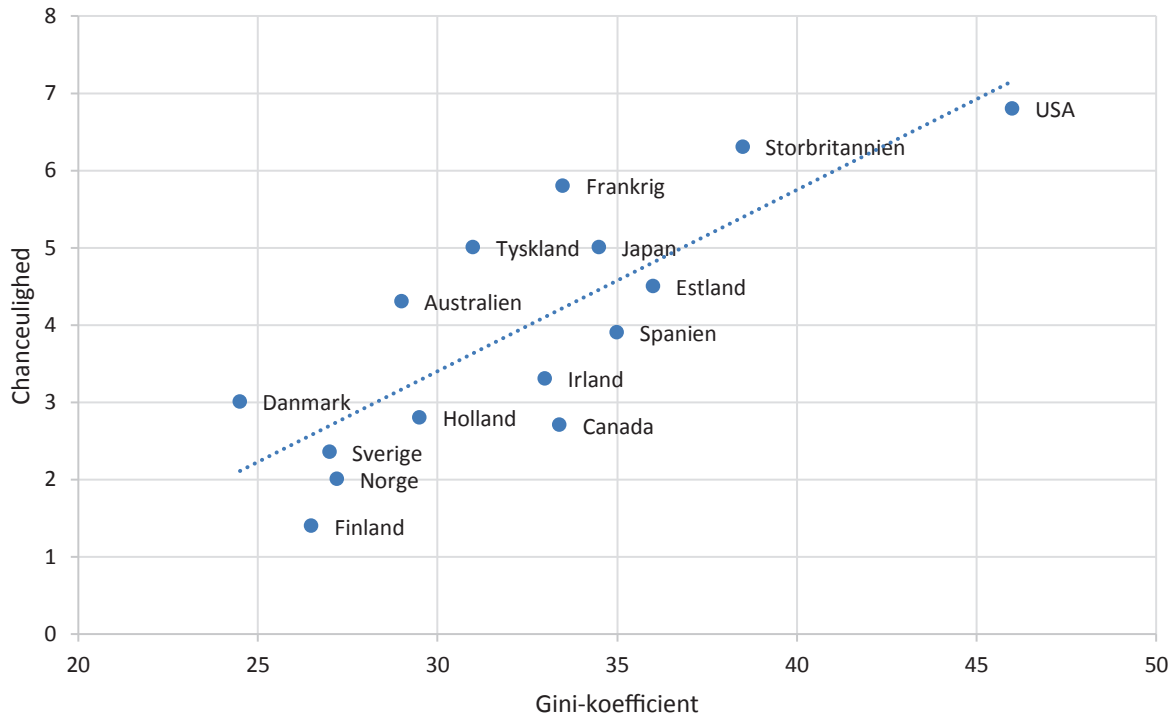
	Helt enig	Nærmest enig	Hverken enig eller uenig	Nærmest uenig	Helt uenig	Total
Socialdemokratiet	3,8	11,4	18,8	32,7	33,3	100
Det Radikale Venstre	0,0	8,0	13,8	36,8	41,4	100
Det Konservative Folkeparti	6,5	23,9	21,7	30,4	17,4	100
Socialistisk Folkeparti	0,0	6,6	10,5	38,2	44,7	100
Liberal Alliance	11,3	27,8	30,5	20,5	9,9	100
Dansk Folkeparti	14,5	18,2	28,0	25,2	14,2	100
Venstre	11,9	24,8	24,2	24,5	14,6	100
Enhedslisten	1,9	5,8	10,9	26,3	55,1	100
Alternativet	0,0	1,9	3,8	27,4	67,0	100
I alt	7,2	15,4	20,3	28,2	28,9	100

Note: Respondenterne er blevet bedt om at forholde sig til påstanden: "Den økonomiske vækst bør sikres, selv hvis det er i strid med miljøinteresser".

Kilde: aau.surveybank. 2015.

- 1b. Hvad kan der af figur 1 udledes om sammenhængen mellem gini-koefficienten og chanceuligheden i udvalgte lande?
Du skal anvende viden om velfærdsmodeller.

Figur 1. Gini-koefficient og chanceulighed i udvalgte lande. 2013.

Note: Chanceuligheden er et mål, der sammenligner chancen for, at børn med forskellige sociale baggrunde får en videregående uddannelse. Der er tale om chanceulighed, hvis børn af forældre med en videregående uddannelse har bedre chancer for at få en videregående uddannelse end børn af ufaglærte forældre. Figuren sætter chancen for, at børn af forældre med en videregående uddannelse selv får en videregående uddannelse, i forhold til chancen for, at børn af ufaglærte forældre får en videregående uddannelse. Jo højere tal, desto større chanceulighed.

Kilde: SFI: "Uddannelsesmobilitet i Danmark". 2016.

Delopgave A: Internationalt samarbejde

2. Sammenlign de syn på FN, som kommer til udtryk i bilag A1, A2 og A3. I sammenligningen skal du anvende teorier om international politik.
3. Diskutér fordele og ulemper for stormagterne ved en verdensorden baseret på fælles internationale regler. Diskussionen skal tage udgangspunkt i videoklipet i bilag A4, og du skal anvende viden om national suverænitet og magt i international politik.

BILAG A1

Interview med USA's nationale sikkerhedsrådgiver John Bolton d. 20.6. 2018 i forbindelse med USA's udtrædelse af FN's Menneskerettighedsråd.

YouTube (Fox News) og cnsnews.com. Nedtaget den 29.6. 2018. Uddrag.

John Bolton trådte til som national sikkerhedsrådgiver for præsident Donald Trump den 9.4. 2018.

USA trækker sig fra FN's Menneskerettighedsråd. Hvad er din kommentar til det?

Jeg synes, det er den helt rigtige beslutning. Med al respekt har denne beslutning været undervejs i flere årtier. Menneskerettighedsrådet og dens forgænger Menneskerettighedskommissionen var aldrig et sted, hvor menneskerettigheder havde topprioritet, hvor mærkeligt det end må lyde. Det er den rigtige beslutning at træde ud, og det er den rigtige beslutning at trække den økonomiske støtte. Men denne beslutning skal anskues i et bredere perspektiv omkring den amerikanske suverænitet. Vi har selvbestemmelse i dette land, og vi har en forfatning, hvor vi nogle gange laver fejl, men så retter vi disse. Grundlæggende har vi ikke behov for at få råd fra FN eller andre internationale organisationer om, hvordan vi skal regere USA.

Denne beslutning kommer dagen efter, at Menneskerettighedsrådet kritiserede USA og præsident Donald Trump for en immigrationspolitik, som adskiller familiemedlemmer fra hinanden. Har beslutningen noget med dette at gøre?

Denne beslutning har intet med den konkrete sag at gøre. Præsident Donald Trump tog beslutningen for flere uger siden, og den er fremkommet efter en intens diskussion om Menneskerettighedsrådets optræden. Det at forlade rådet skal også ses i et længere perspektiv. Da jeg sad som FN-ambassadør i 2006, stemte vi imod oprettelsen af dette råd. Det var ikke rigtigt sat op, og det ville ikke ændre sin adfærd sammenlignet med Menneskerettighedskommissionen. Beslutningen var rigtig, og den vil få implikationer for amerikansk suverænitet rundt omkring på kloden.

Kan du fortælle amerikanerne, hvilken betydning dette råd har haft for USA?

At trække sig fra Menneskerettighedsrådet er et forsøg fra USA's side på at holde fast i vores forfatningssikrede rettigheder, og grundlæggende er det vigtigt at forstå, at vi ikke anerkender, at der findes nogen instans højere end USA, uanset om det er et menneskerettighedsråd eller en menneskerettighedskommission, som prøver at give os råd om, hvordan vi skal implementere vores forfatning. Vi er som land fuldt ud i stand til at bestemme selv. Derfor handler det dybest set om én ting, nemlig at vi vil være selvbestemmende. Og dette er et tema, som vil blive adresseret i stigende omfang af den amerikanske regering i de kommende år. En afvisning af ideen om, at multilaterale organisationer har ret til at dømme over repræsentative regeringer som fx USA og prøve at pålægge os at følge deres holdninger.

BILAG A2

Den kinesiske præsident Xi Jinpings tale til FN's generalforsamling d. 28.9. 2015.

YouTube. Nedtaget den 29.6. 2018. Uddrag.

For 70 år siden var den tidligere generation forudseende ved at etablere FN. Denne universelle, repræsentative og autoritative internationale organisation har båret vores fælles håb om en ny fremtid og bragt os ind i en ny samarbejdsæra. Vi bevæger os mod en multipolær verden, og fremkomsten af nye fremstormende markeder er blevet en uundgåelig del af historien. I vores syn på verden er alle lande gensidigt afhængige og deler en fælles fremtid. Vi skal alle forpligte os på FN-pagten, og vi skal forsøge at opbygge en ny fremtid baseret på samarbejde, som er til gavn for alle parter. For at opnå dette bliver vi nødt til at lave følgende tiltag: Vi skal opbygge partnerskaber, hvor alle lande behandler hinanden som ligeværdige. Vi skal engagere os i gensidig kommunikation og gensidig forståelse, og vi skal respektere princippet om suverænitet. Princippet om suverænitet betyder ikke kun, at man respekterer den territoriale suverænitet, og at interne affærer ikke er et tema for indblanding. Suverænitetsprincippet betyder også, at alle lande frit kan vælge deres eget sociale system og udviklingsspor, og at alle landes bestræbelser på at fremme økonomisk og social udvikling og forbedre folks liv skal respekteres.

Vi skal stræbe efter multilateralisme og afvise unilateralisme, og vi skal søge efter en ny vision, nemlig at opnå resultater, der gavner alle parter, og afvise den gammeldags tankegang om, at et lands gevinst betyder et andet lands tab, eller at vinderen nødvendigvis tager det hele. Vi skal fremme et globalt partnerskab på både internationalt og regionalt niveau og indføre en ny praksis, hvor staters relationer baserer sig på dialog, snarere end konfrontation. Vi skal søge partnerskab, snarere end alliancer. Alle landes sikkerhed er i dag forbundet med hinanden, og dette har betydning for alle lande. Intet land kan skabe absolut sikkerhed ved egen hjælp, og intet land kan skabe stabilitet i eget land gennem ustabilitet i andre lande. Jungleloven efterlader de svagere lande på de stærkes nåde, og dette er ikke en måde at skabe internationale relationer på.

Dem, der forsøger at bruge hård magt, vil erkende, at de løfter en sten, som rammer dem selv på foden. Vi skal afvise koldkrigsmentaliteten i alle dens afskygninger og skabe en ny vision om et fælles inkluderende samarbejde, hvilket vil skabe varig fred. Vi skal give vores fulde opbakning til FN og Sikkerhedsrådet til at afslutte konflikter og sikre fred. Men vi skal også, med fremtiden i baghovedet, behandle naturen med respekt. Vi skal i fællesskab løse udfordringerne omkring klimaforandringer, miljøbeskyttelse og energikonservering og formindske udledningen af CO₂. Vi skal tilstræbe, at også de næste generationer kan få rent drikkevand. Menneskehedens historie er en proces med stadig større integration mellem civilisationer. Hver civilisation repræsenterer visionerne for deres folk, og ingen civilisation er overlegen i forhold til andre.

BILAG A3

Den russiske præsident Vladimir Putins tale til FN's generalforsamling d. 28.9. 2015.

YouTube. Nedtaget den 29.6. 2018. Uddrag.

Det var i januar 1946, at FN's generalforsamling samledes for første gang. Rusland tror på det fulde potentiale i FN. FN skal hjælpe os med at undgå en ny global konfrontation og engagere os i strategisk samarbejde. Vi vil arbejde tæt sammen med andre lande for at styrke FN's koordinerende rolle. Jeg er overbevist om, at vi sammen vil skabe en mere fredelig og stabil verden og skabe betingelser for udvikling i alle stater og nationer. FN er en unik institution i dets legitimitet, repræsentation og universalitet. Men FN er på det seneste blevet kritiseret for ikke at være effektiv nok på baggrund af, at beslutningskraften på afgørende områder ikke er tilstrækkelig, hovedsageligt på grund af forskellige holdninger blandt Sikkerhedsrådets medlemmer. Men vi skal huske, at der altid har eksisteret forskellige holdninger i FN-systemet blandt de permanente medlemmer USA, Frankrig, UK, Kina og Rusland. Det er fuldstændig naturligt, at der vil være forskellige holdninger.

Da FN blev grundlagt, vidste grundlæggerne, at der ville være uoverensstemmelser. Men det skulle være muligt at opnå kompromisser. Vi ved alle, at der efter den kolde krig har været et enkelt dominerende center i verden. Og de, der sidder på toppen af dette center, er fristet til at gå uden om FN-systemet og implementere deres egne beslutninger. Vi opfatter forsøgene på at gå udenom FN-systemet som ekstremt farlige. Dette kunne føre til et totalt kollaps af den internationale sikkerhedsarkitektur. Hvis dette sker, vil der kun være magtpolitik tilbage. Det ville være en verden, som vil blive regeret via diktat i stedet for enighed. Suveræniteten handler grundlæggende om frihed til at bestemme sin egen fremtid, hver person, hver nation og hver stat. Vi er alle forskellige, og vi bør respektere dette. Intet land skal underlægge sig en udviklingsmodel, som et andet land har valgt som den rigtige.

Ruslands engagement i Syrien er blevet koblet sammen med vores stigende ambitioner. Men det handler ikke om Ruslands ambitioner, men om en erkendelse af, at vi ikke længere kan acceptere tingenes tilstand i verden. Vi ønsker faktisk at blive styret af fælles værdier og fælles interesser fremfor ambitioner. På grundlag af international lov må vi gøre en indsats for at konfrontere verdens problemer og danne en international front mod terrorisme. Rusland vil fremlægge et forslag om at nedsætte en kommission, som kan analysere det komplekse truselsbillede i Mellemøsten. Vi vil fremlægge en resolution, hvor vi håber, at vi kan blive enige om at bekæmpe Islamisk Stat og andre terrororganisationer i Mellemøsten. Men igen er det vigtigt, at denne koordination bliver baseret på FN-pagten. Vi håber på, at det internationale samfund kan udvikle en omfattende strategi til politisk stabilisering og social og økonomisk genopbygning i Mellemøsten. Men hjælp til suveræne stater må være et tilbud og ikke dikteret oppefra. Med andre ord skal alle tiltag ske i tråd med international ret. Alt, som er i modstrid med FN-pagten, skal afvises.

BILAG A4

FN's generalsekretær António Guterres. Pressemøde i Moskva d. 21.6. 2018.

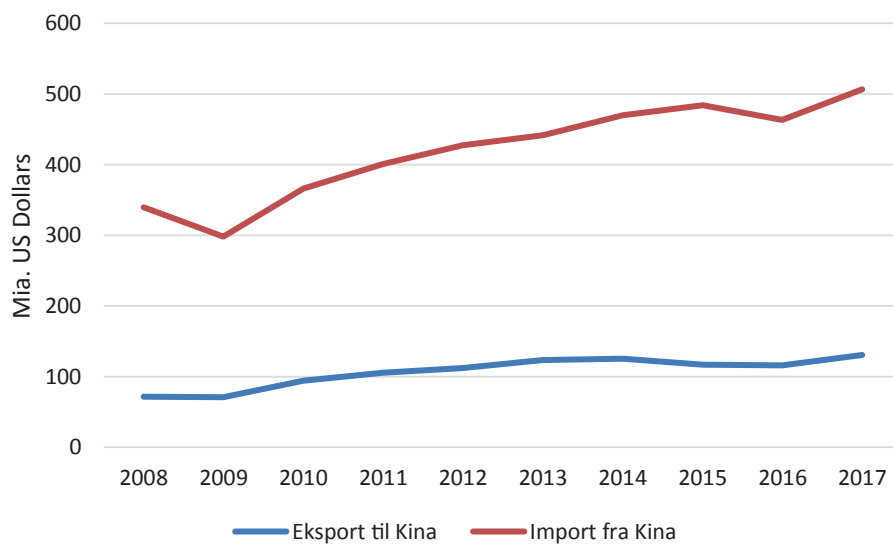
YouTube. Nedtaget den 29.6. 2018. Uddrag.

Delopgave B: Det økonomiske forhold mellem USA og Kina

2. Undersøg, hvad der af materialet i bilag B1 (figur 1, figur 2, figur 3, figur 4, tabel 1 og tabel 2) kan udledes om det økonomiske forhold mellem USA og Kina.
Undersøgelsen skal understøttes af relevante beregninger, og du skal anvende viden om konkurrenceevne.
3. Diskutér, hvilke fordele og ulemper USA's protektionistiske økonomiske politik har for den amerikanske økonomi.
Diskussionen skal tage udgangspunkt i bilag B2 og den amerikanske præsident Donald Trumps tweets i bilag B3, og du skal anvende viden om økonomiske mål og international økonomi.

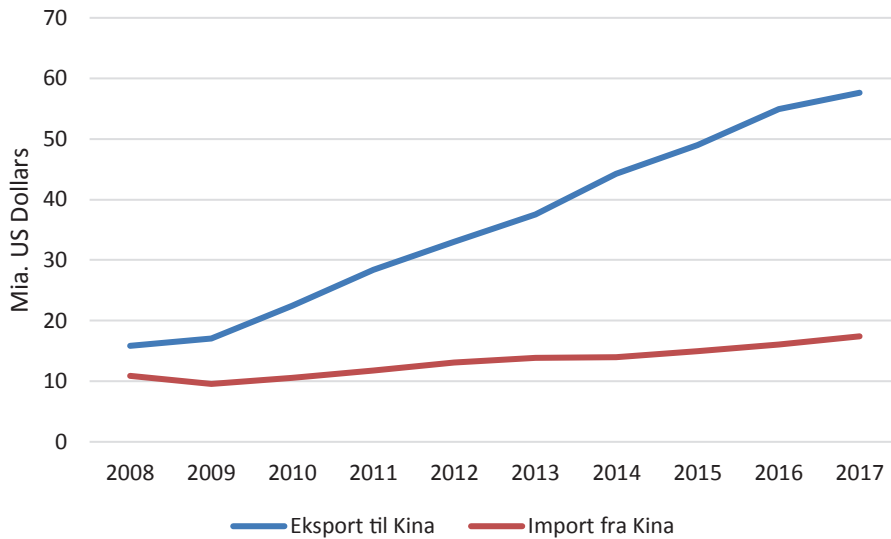
BILAG B1

Figur 1. USA's import og eksport af varer fra og til Kina. 2008-2017. Mia. US Dollars. Løbende priser.

Kilde: The U.S. Bureau of Economic Analysis.

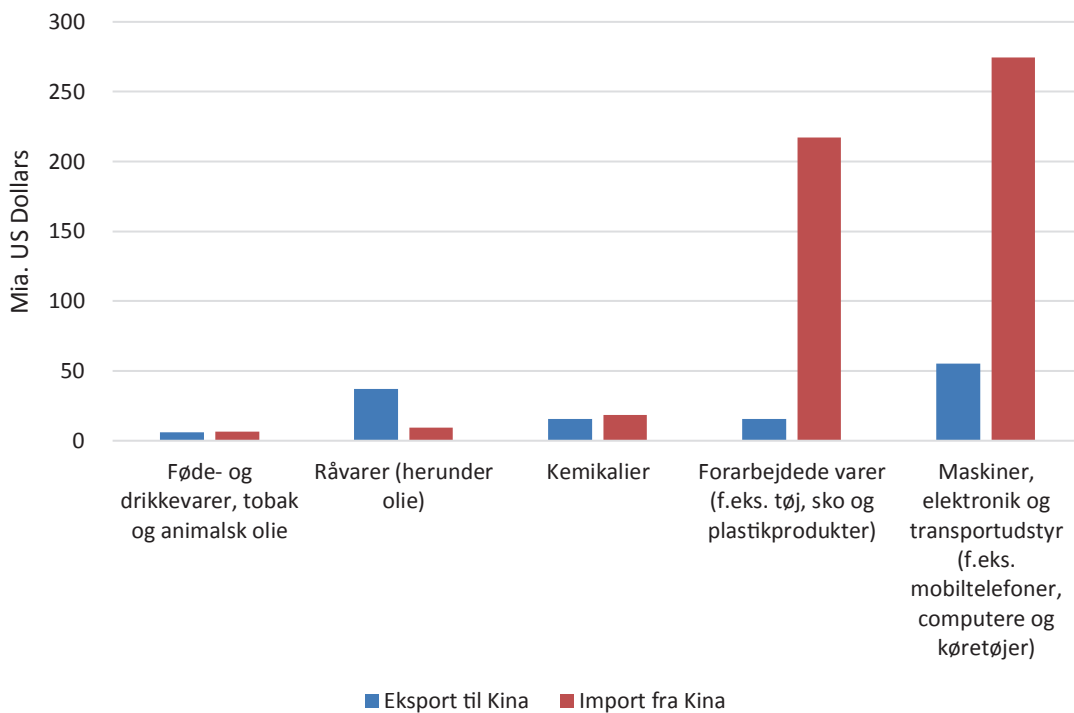
Figur 2. USA's import og eksport af tjenester fra og til Kina. 2008-2017. Mia. US Dollars. Løbende priser.

Note: En "tjeneste" er i økonomisk forstand en ydelse, der kan omsættes på et marked, men som ikke er en egentlig vare. Det kan fx dreje sig om rejser eller uddannelse.

Kilde: The U.S. Bureau of Economic Analysis.

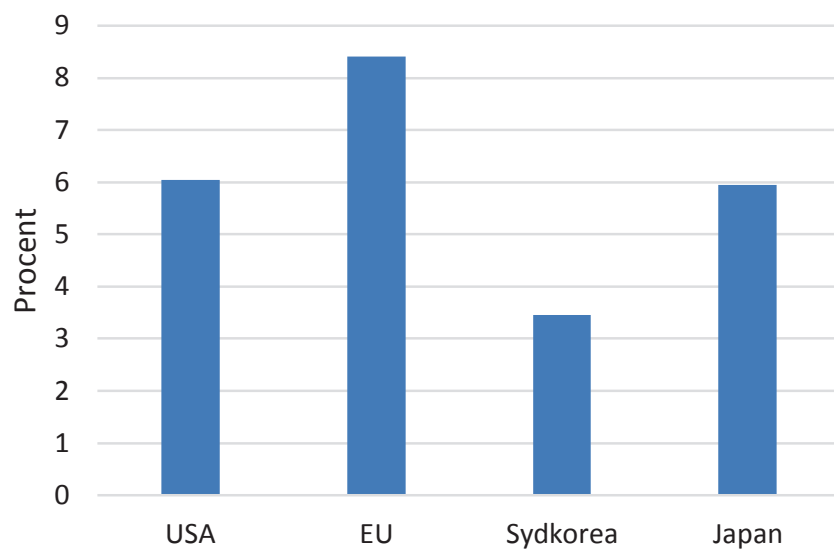
Figur 3. USA's import og eksport af varer fra og til Kina, fordelt på varegrupper. 2017. Mia. US Dollars.

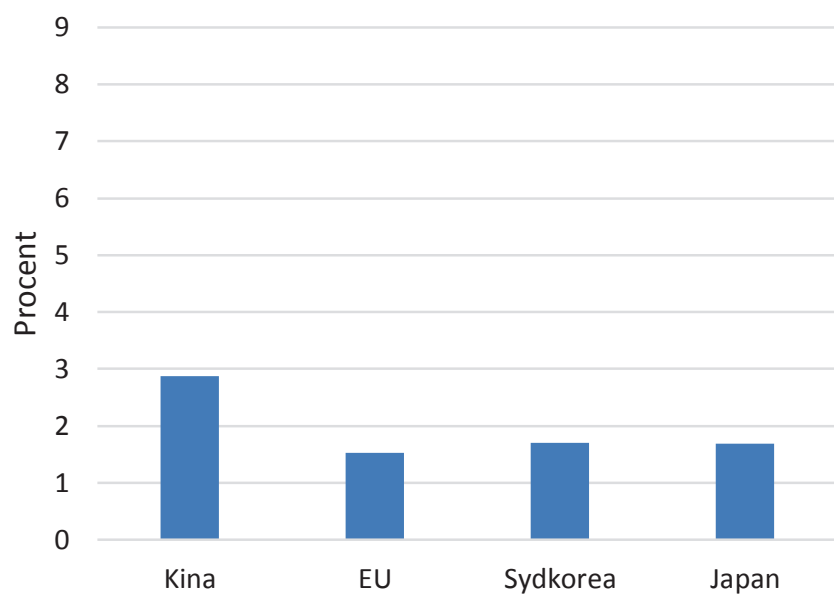
Kilde: United States Census Bureau.

Figur 4. Gennemsnitlige toldsatter i USA og Kina over for forskellige handelspartnere. 2015. Procent.

Kinas toldsatter

USA's toldsatter

Note: Figuren angiver gennemsnittet af toldsatter på alle varer, der bliver importeret til USA og Kina fra forskellige handelspartnere.

Kilde: WTO Tariff Analysis Online.

Tabel 1. BNP pr. indbygger og BNP, i Kina og USA. 2008-2017. Absolutte tal.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BNP pr. indbygger. US Dollars, 2011-priser, købekraftkorrigeret (PPP)										
Kina	7.948	8.652	9.526	10.384	11.146	11.951	12.759	13.570	14.401	15.309
USA	50.384	48.558	49.374	49.794	50.520	51.004	51.922	53.006	53.399	54.225
BNP. Milliarder US Dollars, 2010-priser, købekraftkorrigeret (PPP)										
Kina	5.040	5.514	6.101	6.682	7.207	7.667	8.333	8.908	9.505	10.161
USA	15.011	14.595	14.964	15.204	15.542	15.803	16.209	16.673	16.920	17.305

Kilde: databank.worldbank.org

Tabel 2. Gennemsnitlig månedsløn og BNP pr. arbejder i Kina og USA. US Dollars.

	Gennemsnitlig månedsløn (2014)	BNP pr. arbejder (2017)
Kina	765	13.334
USA	4.550	110.910

Note: BNP pr. arbejder er et mål for produktiviteten og er angivet i 2010-priser. Månedslønnen er angivet i 2014-priser.

Kilde: ilo.org/ilostat.

BILAG B2

Matias Ludvig Littauer: ”Fakta: Handelsopgøret mellem USA og Kina”.

Berlingske. 7.9. 2018. Uddrag.

Handelskrigen mellem de økonomiske stormagter USA og Kina begyndte i foråret 2018, da USA indførte told på kinesisk stål og aluminium. Siden har amerikansk told ramt flere kinesiske varer, og i samlede tal er der indført 25 procent told på varer til en værdi af mere end 300 milliarder kr. Kina har svaret igen ved at indføre samme told på en tilsvarende mængde amerikanske varer. Baggrunden for, at USA angriber kinesiske varer med told, er, at USA har et stort handelsunderskud over for Kina. Da de amerikanske tolsatser er ulovlige, har Kina ifølge Verdenshandelsorganisation (WTO) ret til at gengælde den amerikanske straftold.

BILAG B3

 Donald J. Trump
@realDonaldTrump

Told har en kæmpe virkning. Alle verdens lande ønsker at tage USA's velstand, og det er altid til skade for os. Jeg siger: beskat dem. Hvis de ikke vil beskattes, så må de producere i USA. Lige meget hvad, så skaber det jobs og stor velstand.

13:39 - 5. august, 2018

 Donald J. Trump
@realDonaldTrump

"Ford har pludselig standset en plan om at sælge et kinesisk fremstillet mindre køretøj i USA på grund af udsigten til højere amerikanske toldsætter" (kilde: CNBC). Dette er kun begyndelsen. Denne bil kan nu blive BYGGET I USA, og Ford skal ikke betale nogen told!

15:49 - 9. september, 2018

 Donald J. Trump
@realDonaldTrump

Hvis USA sælger en bil til Kina, er der en told på 25%. Hvis Kina sælger en bil til USA, er der en told på 2%. Er der nogen, der synes, det er FAIR? Tiden, hvor USA bliver flået af andre lande, er FORBI!

16:01 - 9. september, 2018

 Donald J. Trump
@realDonaldTrump

Told har bragt USA i en meget stærk forhandlingsposition, hvor milliarder af dollars og arbejdspladser strømmer ind i vores land, mens omkostningerne næsten ikke har kunnet mærkes. Hvis andre lande ikke vil indgå fair aftaler med os, så bliver de ramt af told!

12:11 - 17. september, 2018

Delopgave C: Den sociale arv i Danmark

- Undersøg, hvad der af materialet i bilag C1 (tabel 1, figur 1, figur 2, figur 3 og tabel 2) kan udledes om den sociale arv i Danmark.
Undersøgelsen skal understøttes af relevante beregninger, og du skal anvende sociologiske begreber.
- Du er politisk rådgiver for Det Konservative Folkepartis formand Søren Pape Poulsen. Skriv et notat til Søren Pape Poulsen, der sætter ham i stand til at argumentere for en strategi, som forholder sig til den sociale mobilitet i Danmark.
Notatet skal tage udgangspunkt i bilag C2, og du skal anvende viden om politiske ideologier.

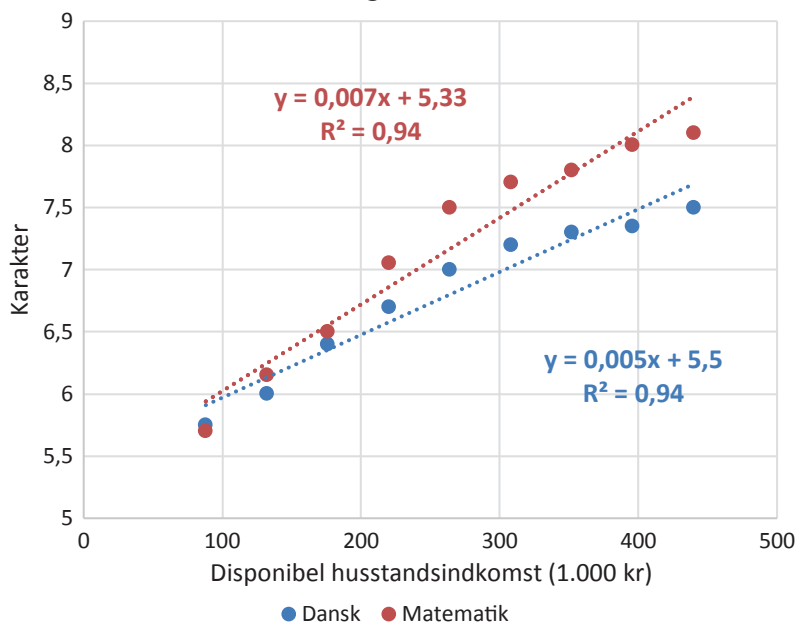
BILAG C1

Tabel 1. 25-åriges uddannelsesniveau, fordelt efter forældrenes højeste fuldførte uddannelse. 2016. Procent.

Forældrenes højst fuldførte uddannelse	25-åriges uddannelsesniveau				
	Grundskole	Gymnasial	Faglært	Videregående	Total
Grundskole	40,4	12,5	32,2	14,9	100
Gymnasial	23,3	23,5	22,6	30,6	100
Faglært	21,1	16,3	36,3	26,3	100
Videregående	11,6	26,7	15,6	46,1	100

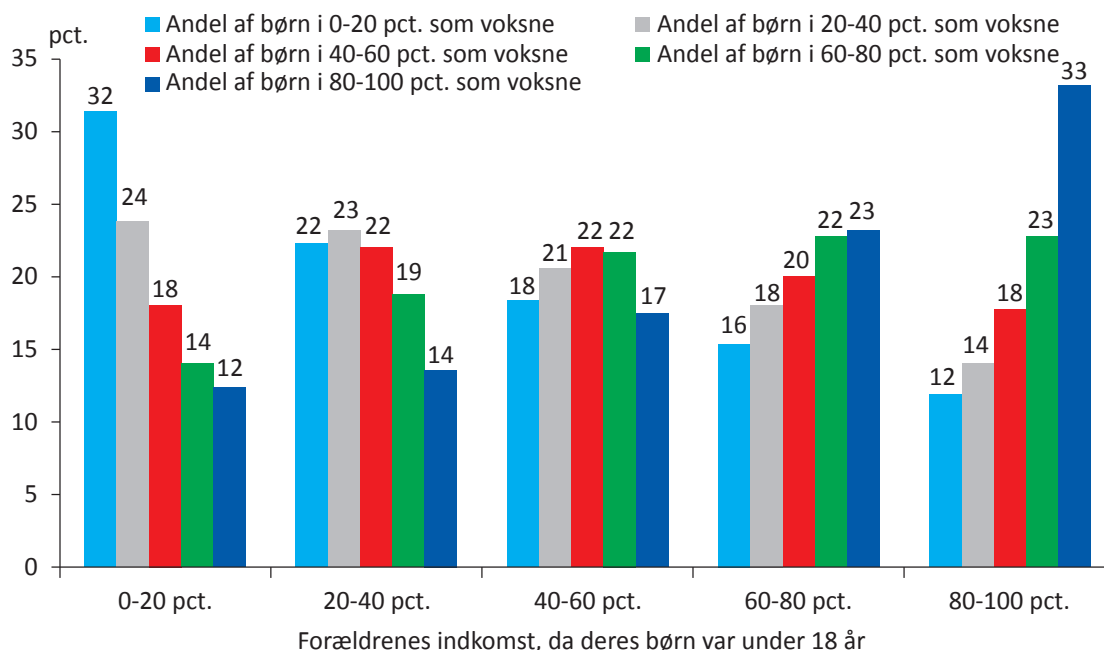
Kilde: "Flere unge bryder den sociale arv". Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. 2016.

Figur 1. Sammenhæng mellem disponibel husstandsindkomst (efter skat) og gennemsnitskarakterer for børn i dansk og matematik. 2013.

Kilde: Udarbejdet på grundlag af tal fra Danmarks Statistik og rapporten "Børn i lavindkomstfamilier". SFI. 2015.

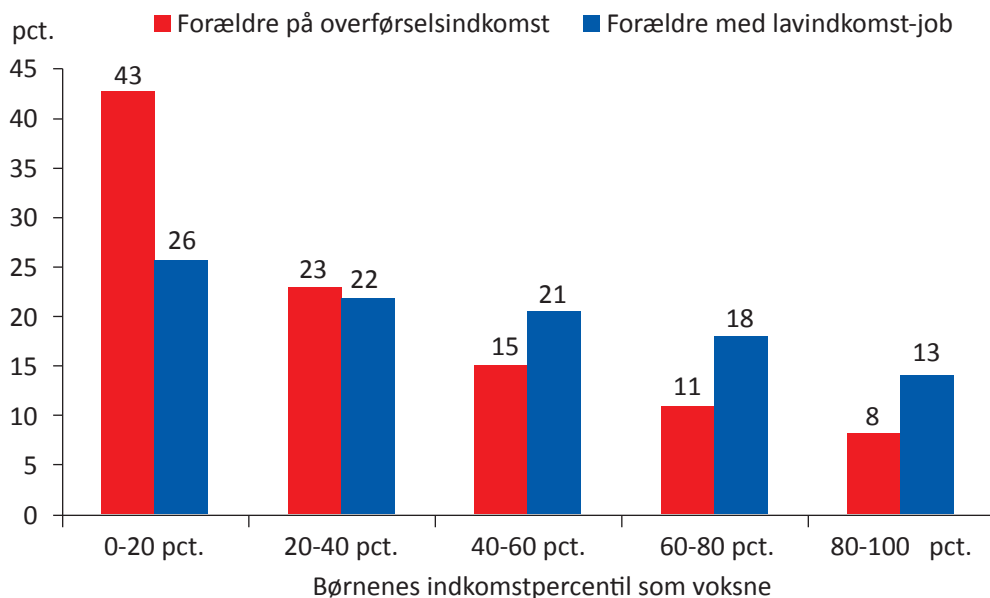
Figur 2. Børns placering i indkomstfordelingen som voksne, fordelt på forældrenes indkomst, da deres børn var under 18 år. 2017. Procent.

Note: Forældrene er inddelt i fem indkomstgrupper. For gruppen af forældre, der tjente mindst (0-20 pct.), da deres børn var under 18 år, er der 32% af børnene, der kommer til at tilhøre den laveste indkomstkategori som voksne. Kun 12 % ender i den rigeste indkomstkategori (80-100 pct).

Kilde: "Børn af forældre med job bryder den sociale arv". CEPOS. 2018.

Figur 3. Børns indkomst som voksne, fordelt på forældrens jobsituation, da deres børn var under 18 år. Figuren medtager kun børn, som har haft forældre med lav indkomst. 2017. Procent.

Note: Figuren viser, hvordan det går med indkomsten for børn med lavtlønnede forældre, når børnene bliver voksne. Af den gruppe af børn, som har haft lavtlønnede forældre med job, er der f.eks. 13 %, der som voksne kommer til at tilhøre den rigeste del af befolkningen. Af gruppen af børn med forældre på overførselsindkomst, er der 8 % af børnene, der som voksne kommer til at tilhøre den rigeste del af befolkningen.

Kilde: "Børn af forældre med job bryder den sociale arv". CEPOS. 2018.

Tabel 2. 19-29-årige i hele befolkningen, fordelt på forældrenes højest fuldførte uddannelse. 2003-2013. Absolutte tal.

Forældrenes højest fuldførte uddannelse	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Grundskole	134.659	121.525	110.668	103.178	97.142	92.613
Gymnasial uddannelse	11.248	12.432	13.663	15.390	17.090	18.868
Faglært	305.868	289.082	275.963	273.726	278.752	290.237
Kort videregående uddannelse	34.641	34.253	34.727	36.704	39.967	44.494
Mellemlang videregående uddannelse	138.139	134.672	133.119	135.641	141.148	150.677
Lang videregående uddannelse	50.787	51.332	53.008	56.184	60.466	66.226
I alt	675.342	643.296	621.148	620.823	634.565	663.115

Kilde: "Social mobilitet – sammenhænge mellem forældres og studerendes uddannelsesniveau". Uddannelses- og Forskningsministeriet. 2015.

BILAG C2

Anna Bølling-Ladegaard: "Ekspert: Vil vi bryde negativ social arv, skal vi gribe tidligt ind".

Politiken. 25.7. 2017. Uddrag.

Det er langt mere effektivt at løfte et barns faglighed og lyst til at lære i de små klasser, end det er at forsøge at påvirke en skoletræt teenager, der aldrig har trivedes i skolen. Og endnu mere effektivt er det at sikre barnets nysgerrighed og læringslyst, allerede før det starter i skole. Jo før man griber ind, desto bedre, lyder det klare budskab fra flere eksperter. Og en tidlig indsats er der behov for. For den sociale arv i Danmark er så stærk, at der er sammenhæng mellem ikke bare forældrenes - men også bedsteforældrenes - uddannelsesniveau, og hvordan skolebørn klarer sig fagligt i dansk og matematik helt ned i 2. og 3. klasse, viser en analyse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE).

Jo længere uddannelse forældre og bedsteforældre har, des bedre klarer børnene sig i de nationale test. Og selv om skolerne formår at løfte en del børns faglige niveau igennem deres skoletid, er der en tydelig sammenhæng mellem, hvordan børnene klarer sig i de små klasser, og hvordan de klarer sig ved skolernes afgangsprøver, viser analysen.